

Rossholmen

Bidrag till Rossholmens historia.

Förord

Detta arbete avsåg ursprungligen enbart en torpinventering på Rossholmens ägor. Under arbetets gång växte det ut till att omfatta hela byns historia. Jämfört med byarna i Stavabygden har jag här inte haft tillgång till så omfattande källmaterial.

Allmänt om Rossholmen

Rossholmen består av 1 mantal och har en areal av 104 hektar. Rossholmen består idag av två gårdar. Den ursprungliga ensamgården delades vid mitten av 1700-talet.

Rossholmen är rusthåll och på ägorna har allt sedan indelningsverkets tillkomst 1680 funnits ett soldattorp. På ägorna har det under 17- och 1800-talet också funnits andra människor, torpare och backstugusittare. Vi skall nu se något på de människor som bott i Rossholmen och på ägorna.

På 1630- och 40-talen innehades Rossholmens gård av en bonde som hette Jöns. Även fram mot slutet av 1600-talet heter bonden Jöns. Det var far och son som båda hette Jöns och brukade Rossholmen efter varandra. Då börjar också Sven Jönsson i Rossholmen uppträda i längderna.

Rossholmen skatteköptes 1761.

Skiftesförrättningar

Här har skett storskifte och laga skifte. Storskiftet företogs 1788. Delning skedde då på två halvgårdar, den ena ägd av Jonas Persson och den andra av Peter Ekengren och Jöns Jonsson. Laga skifte företogs 1858 och även då fanns tre ägare, Johannes Eriksson 1/4 mtl, Jonas Hansson 3/8 mtl och Peter Pantzar 1/4 mtl.

Bebyggelsehistoria samt vägar och stigar

Rossholmens gamla hustomt låg ungefär där Pantzars gamla hustomt ligger idag, plus något österut i riktning mot *Spjutkällaren*. Vi kan anta att denna källare låg på den gamla hustomten i Rossholmen. Någon gång under 1800-talet flyttades en av gårdarna österut, dit där Seved Gustavsson bodde.

Varje gård eller by skulle i gamla tider ha en kyrkväg. Rossholmens kyrkväg ledde från den gamla hustomten, förbi *Spjutkällaren* och anslöt sedan till vägen från Siggeryd mot Kushult. En mindre väg eller stig ledde från Rossholmen söderut mot soldattorpet, troligen med ungefär samma sträckning som dagens väg har mellan Näteryd och Rossholmen. En väg ledde västerut till den gamla landsvägen vid Sunneryds soldattorp men denna väg tillkom inte förrän under senare delen av 1800-talet.

Rossholmen har anor sedan medeltiden. Från början låg där en ensamgård men på 1700-talet blev där två gårdar, senare blev det 4 - 5 gårdar, som

vid mitten av 1800-talet smälte samman till två gårdar, så som det är ännu idag.

Torp och torpare

Rossholmens soldattorp låg längst ner i söder på byns marker. Det har utöver soldattorpet även funnits minst ett torp till. Detta torp låg troligen ett par hundra meter norr om hustomten, på den steniga mark som där finns. Av domböckerna från 1650-talet framgår att då bodde människor på Rossholmens ägor, i Rossholmens hybbel. Se vidare längre fram.

De soldater för Rossholmen som jag har anteckningar om är följande:

Olof Månsson Starr, omnämnd 1682

Lars, soldat på Rossholmens ägor, gift med Ingeborg, omnämnd 1700

Jon, soldat på Rossholms ägor, dopvittne i Näteryd 17 juni 1700

Sven Bengtsson Drake, gift med Karin Larsdotter, omnämnd 1717 -1755

Måns Lundqvist, gift med Brita Persdotter, omnämnd 1758-

Tyres Holmqvist, gift med Stina Nilsson, omnämnd 1770-1783

Samuel Ross, gift med Maria Persdotter, omnämnd 1791-1799

Sven Ross, gift med Maja Persdotter, omnämnd 1801, fången omkring 1806

Sven Ross, gift med Lena Jonsdotter, omnämnd 1806

Karl Svärm , gift med Kristina Svensdotter, omnämnd 1815-1835

Fredrik Fält, gift med Greta Jonsdotter Falk, omnämnd 1835-1837

Johan Ross, gift med Maja Stina Andersdotter, omnämnd 1839-1872

Johan Fredrik Ross, gift med Maria Sofia Johansdotter, nämnd 1872 - 1897

Möjligen har det funnits flera soldater i Rossholmen än jag har uppgifter om. I vissa tidsskeden var omsättningen av soldater stor. Kriget krävde stora offer. Alla soldater dog ändå inte i krig. Många dog i fältsjuka, andra dog i sjukdom hemma. Fredrik Fält dog på Kurhuset i Vadstena. Efter krigens slut i början av 1800-talet blev soldaterna mera långvariga och stannade längre i tjänst.

Dessa soldater och deras familjer, liksom övriga människor i Rossholmen kommer att presenteras i nästa avsnitt. Den siste soldaten, Johan Fredrik Ross, flyttade till Bultsbol 1897.

Soldattorpet på Rossholmens ägor övergick sedan till att bli ett vanligt torp, med namnet Karlsro. Där bodde arbetaren Karl Gustaf Karlsson och hans hustru Anna Karolina Johansdotter under de första årtiondena av 1900-talet. Därefter bodde Bror Lord med sin mor där ett antal år. I slutet av 1940-talet flyttade de till Hårstorp. Karlsro har därefter använts som fritidshus.

Människorna i Rossholmen

Den äldsta uppgiften som jag har i mina anteckningar är från 1571, från Älvsborgs lösen. Då fanns i Rossholmen en bonde som hette Nils och han uppgav då att han hade ½ lispund koppar, två oxar, tre kor och tre ungnöt, fyra svin och en häst. En tiondel av detta skulle han betala för Älvsborgs lösen

Rossholmen under 1600-talet

Från 1638 har vi några uppgifter om Rossholmen. Då ritades den första kartan över Rossholmen, som vi känner till. Det är en enkel karta som upp- tar bara ängar och åkrar. Utmarken är inte medtagen. Söder och öster samt nordost om hustomten ser vi några åkrar, för sammanlagt $10\frac{3}{4}$ tunnors ut- säde, ängarna gav 20 lass hö. Den stora ängen i söder uppgavs vara sank. För åkrarna uppgavs jordmånen vara sandjord. Skog och utmark fanns inte. Detta ur anteckningarna till denna enkla karta.

Vid mitten av 1600-talet fanns här en bonde som hette Jöns Bengtsson. Han skymtar då och då i domböckerna. Av domboken för 1656 framgår att han hade en tvist med bonden Mattias i Stavreberg om en äng som *var intagen av bägges oskifta mark*. De kom senare överens, varför tingsrätten inte behövde döma i detta mål.

Rossholmen var också vid flera ting indragen i tvister med Kushult och Sunneryd rörande Skansmarken.

Efter Jöns Bengtssons död övertogs Rossholmen av hans son, Jöns Jönsson omkring år 1670. Han var född 1634 och var gift med Marit Nilsson, född 1649, och de hade sex barn.

Om Jöns Jönsson har vi för övrigt en anteckning från 1661: "*Den 7 april 1661 dog ett oäkta barn dödfött i Rossholmen av Jönnes piga som sonen hade belägrat*". Detta var också uppe på sommaringet 1662 där Jöns Jönsson anklagades för mökränkning med pigan Karin Svensdotter. *Hon var född i äkta säng, dock ville han icke taga henne till äkta*. Han dömdes till 40 daler i böter. Äkta säng var ett uttryck för född inom äktenskapet.

Jöns Jönsson förekommer då och då omnämnd i domböckerna. År 1671 dömdes han till tre daler i böter för att ha givit Joen Larsson i Rödebol ett blodvite. Även hustrun, Marit Nilsson, är omnämnd, detta i domboken för 1678 då hon fick böta 6 daler för att hon givit Kerstin i Frebol två blodviten.

Vid tinget 1685 uppträdde Jöns i Rossholmen *obeskedlig och drucken* och uppgav sig ha klagomål mot fogden Anders Skog i Kushult. Han kunde tydligen på grund av sitt druckna tillstånd inte klart redogöra för sitt ärende och tillsades att gå ut. Han svarade att *han skulle gå i kyrkan, tog hatten på och gick*. Han dömdes till böter för oskickligt beteende inför rätten.

Befallningsmannen Anders Jonsson Skog i Kushult anklagade Jöns Jönsson i Rossholmen för att denne den 28 april 1688 i en fälla på markerna an- gripit Skogs hustru och folk. Jöns hävdade att marken hörde till Rossholmen och han var vid tillfället åtskilligt uppretad och hade svurit.

Målet upptar många sidor i domboken. Som vittnen antecknades Hans i Angseryd, Hans Persson på Angseryds ägor, pigan Elsa Månsdotter i Tuna, änkan hustru Sara, legodrängen Johan Nilsson, legodrängen Lars Nilsson i Kushult, Elin Nilsson på Rossholmens ägor, konan Karin på Kushults ägor, pigan Kerstin på Kushults ägor, hustru Brita i Ödesjö by,

Rätten dömdes Jöns i Rossholmen att till sockenkyrkan ge en kanna vin, lägga en daler i fattigbössan och att betala rättegångskostnaderna.

Efter Jöns Jönssons död övertogs gården av hans söner, Sven och Bengt och senare också Per. Det är förmodligen vid denna tid som det i Rosshol-

men också uppstod två gårdar.

På Rossholmens ägor under 1600-talet

Från domböckerna har vi några uppgifter om människor på Rossholmens ägor under 1600-talet. Första uppgiften jag nu har är från 1674. Då bodde inhysesmannen Peder Nilsson där. Han hade av Brita Andersdotter, Anders Skogs vallpiga i Kushult beskyllts för att han lurat henne att stjäla två getter. När målet upptogs på nytt vid nästa ting hade Peder flyttat till Skrädebergs ägor. Det är okänt hur målet slutade.

År 1675 anklagades ogifta Sara Nilsson från Rossholms hybbel för att hon *låtit råda sig med barn*. Hon uppgav inför rätten att en främmande herretjänare hade lägrat henne i Åby gästgivargård söndagen före midsommardagen, varav hon blev havande.

Hybbel eller hybble är ett fornnordiskt ord och kan översättas med kyffe eller ruckel, primitiv eller dålig bostad.

1688 finns anteckningar om hustrun Elin Nilsson på Rossholmens ägor, se anteckningar ur domboken ovan.

Rossholmen under 1700-talet

Bengt Jönsson	1677, bonde i Rossholmen,
Per Jönsson	1682
Karin Håkansdotter	1674,
Anna	1707,
Jöns	1709, g 1737 med Anna Larsdotter i Ödeshög
Arvid	1713, död 1717
Karin	1716, g 1743 m Anders Hansson i Sunneryd
Ingrid	1718,
Per	1721, bonde i Rossholmen efter föräldrarna
Jon	1724, bonde i Rossholmen efter föräldrarna
?	1727,

Bengt och Karin vigdes 1706 och Karin uppgavs då vara från Klämmestorp. Bengt var son till Jöns Jönsson och hans hustru i Rossholmen. Bengt Jönsson dog 1718. Karin Håkansdotter gifte sig 1721 med Per Jönsson som då uppgavs komma från Narbäck. Hans bakgrund är okänd i övrigt. De drev gården vidare i Rossholmen och fick flera barn.

Den 7 maj 1750 dog Per Jönsson, *han låg död ute på marken*. Den 19 december 1758 dog änkan Karin Håkansdotter i Rossholmen, 84 år gammal.

Per Persson	1720, bonde i Rossholmen,
Kerstin Svendsdotter	1729,
Sven	1755,
Anna	1756,
Stina	1758,
Kerstin	1760,
Jonas	1763, död 1768 (?)

Per och Kerstin har varit svåra att klart identifiera. De tycktes till en början var identiska med de båda, Per Persson och Kerstin Svensdotter som en tid bodde i Narbäck, men åldern stämmer inte. En vigseluppgift i Stora Åby socken från år 1753 kan stämma, där Per Persson från Ödeshögs socken gifte sig med pigan Kerstin Svensdotter från Gårdshult. Sannolikt var Per son till Per Jönsson och Karin Håkansdotter i Rossholmen.

Kerstin Svensdotter dog av feber 1764, 35 år gammal. Möjligen kom Per då *på kant med tillvaron*. Det uppgavs att han *drev landet kring, oduglig, änkling*. Förmodligen hade han också sålt sin del av Rossholmen. Per Persson i Rossholmen avled den 7 mars 1787 av magplågor.

I domboken från vintertinget 1767 kan vi läsa om Per Persson i Rossholmen som då upprättat ett inbördes testamente tillsammans med sin piga Elin Månsdotter i Sonaby i Gränna socken i samband med att de trolovade sig och gav varandra äktenskapslöften.

Till vittnen underskrev A Jönsson i Ödeshög, Jonas Jonsson i Tuggarp, Sven Larsson i Vässingarp, Anders Håkansson i Sonaby, Peter Nilsson i Lönnemålen, Anders Larsson i Vässingarp och Jonas Jansson i Sonaby. Var detta den gamle Per Persson eller var det en son till honom, kan vi fråga oss, eller någon annan Per Persson. Vissa uppgifter tycks gå isär något.

Från sommartinget 1767 kan vi läsa att Sven Svensson i Gårdshult var förmyndare för Per Perssons omyndiga barn efter att Per Perssons hustru, Kerstin Andersdotter, hade dött 1764. Per Persson hade inte inom laga tid föranstaltat om arvsskifte. Han hade också sålt halva gården och han hade förskingrat åtskilligt av lösöret vid två auktioner. Han var med anledning härav instämmd till tinget och förelades att inom en månad ordna arvsskiftet.

Vid hösttinget 1769 hade Per Persson i Rossholmen instämt förmyndarna för sina omyndiga barn, Jonas Persson i Rossholmen och Sven Svensson i Gårdshult. Han krävde redovisning för deras förmynderskap samt också redovisning av arvet efter den avlidne sonen Jonas. Vi skymtar i hans stämningensansökan att han hade svårt att försörja sig och sina barn. De bodde då på Rossholmens ägor.

Målet uppsköts till nästa ting, men under tiden hade han tillsammans med förmyndarna träffat en förlikning med innehåll bl. a. att han årligen skulle få ytterligare en fjärdedels tunna korn samt ytterligare en fjärdedels tunna ärter årligen. Därmed var samtliga överens och denna förlikning inlämnades skriftligen till rätten som fastställde den.

Änkan Sara Lena Blavier i Öninge hade vid vintertinget 1769 instämt bröderna Per och Jonas Persson i Rossholmen med krav på återbetalning av 200 daler kopparmynt som de lånat. När målet uppropades framkom att parterna redan förut hade förlikts, varmed rätten lät det hela bero.

Vid sommartinget 1774 hade Jonas Persson i Rossholmen i egenskap av förmyndare för Per Perssons omyndiga barn instämt halvgårdsbrukaren Nils Persson i Rossholmen med yrkande på att Nils skulle acceptera den uppsägning från gårdsbruket som skett. Nils Persson åberopade ett muntligt löfte. Rätten ålade Nils Persson att acceptera uppsägningen och vid nästa fardag avflytta från gården.

Vid vintertinget 1776 hade nämndemannen Sven Jönsson i Ödeshög i

egenskap av förmyndare för Per Perssons omyndiga barn instämt Brita Svendsdotter och Johannes Svensson i Gårdshult för att utfå 50 daler silvermynt ur de omyndigas arvededel i Gårdshult. Det uppvisades ett förordnande från 1764 av Beata Svendsdotter och Sven Johansson enligt vilket barnen ej skulle utfå sin arvedel till 50 daler förrän båda föräldrarna var döda. Sven Johansson lever ännu. Parterna kom överens om att någon tid före nästa ting sammanträda för att försöka komma överens. Annars skulle ärendet åter upptas vid nästa ting.

Jonas Persson 1724, bonde i Rossholmen, på 1/4 mtl,
H1 Maria Svendsdotter (1730),
H2 Katharina Andersdotter 1755 i Heda,
Peter 1758, död samma år
Jonas 1762,
Karin 1765,
Lars 1768, död av bröstsjuka 1782, "legat i värk i 3 år"
Johan 1778, död 1779
AnnMaria 1780
Peter (1783), död 1789 i kopporna
Johan 1785,
Johan och Stina 1789, Johan död, Stina gift, se längre fram
Maja Stina 1794, g m Peter Jonsson i Amundeby 1819

Jonas och Maria gifte sig 1754. Jonas var sannolikt son till Per Jönsson och Karin Håkansdotter i Rossholmen. Maria Svendsdotter avled 1775 och Jonas ingick nytt gifte, med Katharina Andersdotter. Jonas Persson har troligen avlidit, senast 1791. Detta år ingick Katharina nytt gifte, med Sven Svensson, född 1765 i Ölmostad. De drev sedan gården vidare i Rossholmen. De dog båda år 1827.

Maja Stina var dotter till Sven Svensson och Katharina. Hon gifte sig 1819 med Peter Jonsson och med honom ingicks ett äktenskapsförord som samma år inlämnades till häradsrätten. Peter Jonsson avled 1835 och då inlämnades detta äktenskapsförord återigen till rätten.

Peter Olofsson (1741), bonde i Rossholmen
H Anna Persdotter (1744)
Maria 1770, död samma år
Olof 1768 i Stora Åby,

Peter och Maria är omnämnda i Rossholmen några år omkring 1767. De var från Stora Åby socken, hon från Tuna och han från Lyckan, enligt vigselboken för Stora Åby 1767. Efter några år i Rossholmen var de någon tid torpare på Nisshults ägor. Därefter bodde de i Böke. Där dog Anna Persdotter 1771 i barnsäng. Peter Olofsson gifte om sig men hans vidare öden känner jag inte.

Efter Peter och Maria kom Peter Andersson och Sara Gudmundsdotter till Rossholmen.

I domboken för år 1769 finner jag anteckningar rörande änkan Lisa

Larsdotter i Rossholmen. Hon hade hösten 1769 instämt Per Olofsson i Rossholmen rörande oanständiga beskyllningar men innan målet kom upp i rätten hade de båda ingått förlikning. Hon hade också instämt korpralen Mårten Ljungbom för att denne skulle återbetala en skuld till henne på 10 daler silvermynt. Ljungbom anmälde förhinder och målet uppsköts. Kanske blev de sedan förlikta.

Vid sommaringet 1770 hade Jonas Persson i Rossholmen instämt änkan Lisa Larsdotter på Rossholmens ägor för att hon avtagit taket på en logbyggnad vid torpet där hon bodde på Rossholmens ägor. Han yrkade takets lagning eller ersättning härför.

När målet uppkom framkom att Lisa Larsdotter under förra svåra vintern på grund av foderbrist tvingats ta halm från taket över logen av södra ladan. Hon lovade att reparera skadorna.

Nämndemannen Per Persson i Gumby som besiktigat skadan ansåg att den kan bättras till sitt förra skick, med $\frac{1}{2}$ tjog halm, vilket med arbete värderades av nämnden till 2 daler silvermynt.

Rätten ålade Lisa Larsdotter att innan mitten av augusti månad antingen laga taket eller också betala ersättning till Jonas Persson.

Vid sommaringet 1770 hade änkan Lisa Larsdotter på Rossholmens ägor instämt änkomannen Per Persson i gården där att antingen fullborda ett med henne tillämnat äktenskap eller lämna henne undantagsförmåner i hennes livstid. Parterna uppvisade en den 13 mars 1769 dem emellan träffad skriftlig överenskommelse.

Enligt den skulle Lisa Larsdotter i fall av äktenskap dem emellan efter Per Perssons död åtnjuta hans inestående undantag. Samtidigt uppgav bägge att i synnerhet Per Persson icke ville ha något giftermål.

Efter något samtal parterna emellan förenades de sålunda att Lisa Larsdotter icke längre yrkade gå i äktenskap. Det utlovade undantaget ville hon dock ha. Per Persson som vållat skillnaden, lovade att uti fyra års tid till alla helgons dag utgiva till Lisa Larsdotter en halvspann råg och en halvspann korn och en halvspann ärter årligen uti strid och god säd.

Om Per Persson under denna tiden skulle avlida skulle hans arvingar förbindas att fullgöra denna skyldighet. Denna förening upplästes för parterna och erkändes. Rätten prövade därför skäligen att med dom gilla och stadfästa denna förening.

Vem denna Lisa Larsdotter var har jag inte kunnat utreda.

Peter Andersson	1731, bonde (?)
Sara Gudmundsdotter	1736,
Per	1768
Maria	1760

Peter och Sara gifte sig 1764. Han uppgavs vara från Skrädeberg och hon från Rödebol. De kom till Rossholmen omkring 1770 och efter några år flyttade de till Angseryd och sedan till Sunneryds ägor som inhyses. Där dog Sara 1798 och Peter dog 1810. Det finns mera att läsa om dessa människor under Sunneryd.

Nils Persson	(1712), bonde, nämndeman
H Stina Svensdotter	(1733)
Stina	(1765)
Jonas	
Peter	(1767)
Maria	

Nils och Stina gifte sig 1754. Han uppgavs då vara från Riddargården i Ödeshög och hon från Öninge Brännegård. Till Rossholmen kom de omkring 1772-73. Nils Persson skrivs som nämndeman. Han dog i Rossholmen den 12 november 1775 av vattusot. Stina och barnen flyttade troligen till Ödeshög.

År 1777 omnämns Johan Nilsson och Katharina Larsdotter i Rossholmen. Johan var möjligen bonde. De fick det året en son som hette Erik. I övrigt är de okända.

Jöns Johansson	1744, bonde i Rossholmen
Nils Bengtsson	1763 i Gränna,
Anna Persdotter	1756,
MajStina	1781, död 1781
Anna Brita	1783, gift 1808 till Stora Åby
Johan	1789
Jonas	1794, till Stora Åby 1819,
Peter	1799,

Bakgrunden för Jöns är okänd. Anna var dotter till bonden Per Persson och Kerstin Svensdotter i Rossholmen. Kanske övertog de hennes föräldragård när de omkring 1780 kommit till Rossholmen. , varifrån är okänt. Jag har heller ingen vigseluppgift på dem. Jöns dog av hetsig feber 1793. Anna gifte sig 1794 med Nils Bengtsson och tillsammans drev de gården vidare i Rossholmen. Från omkring 1815 hade de ett "undantag på ägora". Nils dog där 1828. Anna dog 1834.

Peter Nilsson Ekegren	1747, bonde i Rossholmen,
H Stina Persdotter	1745,
Maja Lena	1781,
Stina	1784, död i kopporna 1789,
Johanna	1789, död av slag samma år
Nathanael	1790, död av förstoppning 1791,

Peter och Stina gifte sig 1778. Peter var då ryttare för Stora Krokek. Han var son till soldaten Nils Herrbrand och hans hustru Brita Jonsdotter i Hårstorp. Stinas bakgrund är okänd. De kom 1781 till Rossholmen. Peter skrevs som soldat. Han förvärvade här 1/4 mantal och var bonde i Rossholmen vid storskiftet 1789.

De fick fyra barn, men tre av dem dog i unga år. Dottern Maja Lena blev gift med Nils Persson från Gyllinge, senare bonde i Maltmossen. Peter dog

av bröstfeber 1820. Stina flyttade då till sin dotter i Maltmossen. Hon dog där 1821.

Måns Nilsson	1756, bonde,
Katharina Nilsson	1758, d t Nils Persson i Fogeryd
Peter Svensson	1788, död av fallandesot 1807
Maja Stina	1790
Jonas	1801
Nils	1805, död i rödsoten 1808

Måns och Katharina gifte sig 1790. Måns var son till Nils Herrbrand och hans hustru Brita Jonsdotter i Börstabil. Katharina var från Fogeryd. De kom efter giftermålet till Rossholmen, där han troligen arrenderade broderns gård. De flyttade någon gång efter 1805 till Stora Krokek, där de köpt en gård.

Rossholmens ägor under 1700-talet

Nils Månsson	
Brita Jönsdotter	
Måns	1702, död samma år
Jöns	1704,

Nils och Brita gifte sig 1702. I vigselboken står det att hon var "*av honom besoven*". Det var ett uttryck för att hon redan då var med barn. Nils var *en ung dräng från Gränna socken* och Brita var från Rossholmen, sannolikt dotter till bonden Jöns Jönsson. Brita Jönsdotter dog i "barnsnöd" 5 februari 1704. Nils flyttade sedan till Ödeshög och var tjänstedräng på krogen där. Han gifte sig där med Maria Jansdotter, "*som han själv besovit*", står det även här i vigselboken.

Sven Bengtsson Drake	1694, soldat för Rossholmen
H Karin Larsdotter	1702,
H Maria Månsdotter	1710,
Lars	1718,
Maria	1723,
Johan	1729,
Måns	1747,
Anna	1748,
Peter	1750, död i massel 1751

Sven och Karin gifte sig 1717. Sannolikt var Sven son till Bengt och Karin i Kanikenäs. 1742 dog Karin och Sven gifte sig 1746 med Maria Månsdotter från Adelöv. Hon dog 1755. Sven erhöll avsked från sin soldattjänst och flyttade till Kanikenäs. Där dog han 1759.

År 1758 fanns en ny soldat i Rossholmen. Han hette Måns Lundkvist och var gift med Brita Persdotter. Han har troligen dött ute i fält. Änkan Brita Persdotter och sonen Nils, född 1758, bodde senare på Lilla Krokeks ägor.

År 1740 dog gamle torparen Lars Hurtig på Rossholmens ägor. Han begrovs den 3 januari. Så uppger kyrkoboken. Av födelseboken finns en notering från 1694. Då fick Lars Hurtig och hustrun Ingeborg i Ösiö en son som gavs namnet Anders.

Vi kan anta att Lars Hurtig var soldat för någon av gårdarna i Ödeshög och att han därefter var torpare på Rossholmens ägor. Detta är allt jag har att anföra om honom. På Riddargårdens ägor fanns senare en soldat som också hette Lars Hurtig, men han var en senare upplaga.

Tyres Holmkvist	1745, soldat
H Stina Abrahamsdotter	1745
Jonas	1770, död samma år av kikhosta
Katharina	1771, död samma år av massel,
Peter	1772, död 1781 av rödsot,
Jöns	1777,
Sara	1780,
AnnStina	1783, g m Johannes Persson på Klämmestorps ägor

Tyres och Stina gifte sig 1769 och han var redan då soldat för Rossholmen. Hon var dotter till soldaten i Bankaby, Abraham Lindahl och hans hustru Anna Jakobsdotter men var vid vigseln piga i Stavreberg. Tyres och Stina bodde i soldattorpet åtminstone till 1783.

Därefter är de inte omnämnda. Tyres Holmkvist har dött. Änkan Stina Abrahamsdotter bodde en tid på Stavrebergs ägor och sedan på Skrädebergs ägor. Hon dog där av ålderdom den 23 september 1816, 77 år gammal. Efter dem kom till Rossholmens soldattorp soldaten Peter Ekegren.

Lars Persson	1717, torpare på Rossholmens ägor
Anna Persdotter	1720,
Nils	1760,
Jonas	1767

Under 1740- och 1750-talen bodde Lars Persson och Anna Hansdotter på Kushults ägor. När de vigdes 1747 uppgavs han vara från Börstabols ägor och hon från Kushults ägor. De flyttade sedan till ett torp på Rossholmens ägor och 1769 till Stavrebergs ägor. Där dog Lars Persson 1773. Anna bodde troligen därefter på Norra Bråtens ägor. Där dog hon den 13 november 1779 av ålderdoms krämpor, 71 år gammal.

På Rossholmens ägor bodde på 1760-talet änkan Kerstin Arvidsdotter med sina barn. Hon var änka efter en soldat som hette Berggren. På ägorna bodde då också en annan änka, allmosehjonet Margareta Nilsson. Hon dog här den 14 januari 1765, 81 år gammal.

Peter Nilsson	1780, arrendator
h Anna Kaisa Norenus	1878 i Västmanland,
Johannes	1808

Denna familj kom 1805 till Rossholmen. Peter var son till Nils Hasselgren och Lena Jonsdotter på Kushults ägor. Familjen flyttade till Heda 1810.

Samuel Ross	1761 , soldat för Rossholmen
Maja Persdotter	1757,
AnStina	1792,
Nathanael	1798,

Samuel och Maja gifte sig 1791. Samuel var då grenadjär för Rossholmen. Maja uppgavs vara från Sväms ägor. Hon hade varit gift tidigare. I övrigt känner vi inte deras bakgrund. Samuel dog av blodstörtning den 8 april 1799, 38 år gammal. Maja flyttade med sina barn till Näteryd, där hon stod antecknad som fattighjon. Till soldattorpet kom en ny soldat, Sven Ross.

Erik Karlsson	1747 i Heda, bonde på 1/4 mtl, död 060411
h Märta Larsdotter	1739 i Linderås, död 04

Erik och Märta kom sannolikt till Rossholmen på 1790-talet. De dog här, hon 1804 och han 1806. Han var född i Heda och hon i Linderås. Han var sannolikt son till Karl Eriksson i Stora Egbola. Märta var sannolikt dotter till Lars i Hakebo i Linderås socken. Kanske kom de till Rossholmen från Trehörna. Brita Stina Eriksdotter, se nedan, kan vara en dotter till dem.

Vid 1800-talets början finns enligt husförhörslängden fyra bondefamiljer och en soldatfamilj. Detta var en period av omflyttningar. De fyra bönderna innehar var sin fjärdedel, = 1/4 mantal. Ingen av dem tycks ha bott tidigare i Rossholmen. Gårdarna delades sedan ytterligare. De flesta gårdarna var 1840 på 1/8 mantal.

Rossholmen under 1800-talet

Nils Jansson	1878, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
Brita Stina Eriksdotter	1782 i Trehörna,
Maja Lotta	1807, g m Jonas Olofsson, övertog föräldragården
Kristina	1809, död 1809, förkvävd
Kristina	1810, död 1811

Nils och Brita Stina gifte sig 1806. Han var son till Johan Nilsson och Elin Eriksdotter i Öjan. Hon var från Rossholmen, sannolikt dotter till Erik Karlsson och Maja Larsdotter. Han dog här 1848 och hon dog här 1852. Gården hade då överlåtits på dottern Maja Lotta och hennes man. Gårdsinnehavet var först 1/4 mantal men senare uppges 1/8 mantal.

Hans Jonsson	1784, arrendator
h Stina Jonsdotter	1789
Peter	1810
Maja Stina	1813,
Anna Katharina	1818
Sara Greta	1825

Hans var son till Jonas Jonsson och Sara Bengtsdotter i Munkeryd. Stina var dotter till Jonas Persson och Katharina Andersdotter i Rossholmen. De arrenderade en gård i Rossholmen från omkring 1810 till 1827 då de flyttade till Munkeryd. Där övertog Hans sin föräldragård.

Samuel Eriksson	1767 i Stora Åby, bonde
H Lena Johansdotter	1767,
Maja Lisa	1796, gift med bonden Peter Andersson,
Anna Lotta	1800, g m bonden Johannes Persson, till Gumby

Samuel och Lena gifte sig 1795. Han var son till Erik Svensson och Brita Jonsdotter i Åsa, Stora Åby socken. Lena var dotter till Johan Nilsson och Elin Eriksdotter i Öjan. Båda tjänade vid giftermålet i Brodderyd men de bosatte sig efter giftermålet i Öjan. De flyttade omkring 1813 från Öjan till Stora Åby. År 1817 kom de till Rossholmen. De förvärvade här en gård om 1/4 mtl. 1824 flyttade de till Gumby.

Av domboken för 1824 framgår att Samuel och hans hustru då sålde sin gård i Rossholmen, 1/4 mantal, med 1/8 vardera till sina två döttrar och mågar.

Johan Rylander	1765 i Gränna, undantagsman,
h Ingrid Karlsdotter	1762 i Järnsås,

Johan och Ingrid kom till Rossholmen 1827. De hade då köpt en gård om 1/8 mantal. Den ägdes tidigare av änkan Anna Maja Jonsdotter i Stavreberg samt Peter Jonsson och hans hustru Maja Stina Svendsdotter i Gammalsby.

Rylander sålde gården redan den 11 juni 1828 till Peter Jonsson och hans hustru Stina Jonsdotter i Hårstorp. Kontraktet upptog summan 550 riksdaler. Men han gjorde därvid ett undantag för sig och sin hustru.

Rylander kom från Gränna, där han sannolikt hade sin bakgrund i Reaby. Ingrid dog i Rossholmen 1837. Johan dog i Knutstorp i Gränna 1849.

Peter Jönsson	1802 i Örberga, bonde på 1/8 mtl i Rossholmen,
H Stina Jönsdotter	1792 i Adelöv,
Kristina Sofia	1825,
Gustaf Viktor	1828,
Klara Lotta	1831, död 1832

Peter var född i Örberga men hade varit fosterson i Porsarp. Stina kom från Folkarps soldattorp i Adelöv, dotter till soldaten Jonas Falk och Greta

Nilsdotter. Peter och Stina kom till Rossholmen från Hårstorp 1828. 1832 flyttade de till Kushult och 1835 till Stavreberg. Stina dog där 1843. Boupp-teckningen efter henne visade tillgångar för 251 riksdaler och skulder för 74 riksdaler.

Efter Stinas död 1843 gifte sig Peter med Johanna Andersdotter. 1848 flyttade familjen till Bodebol. Det kan tilläggas att Stina Jönsdotter hade en syster på Stava ägor, senare i Hårstorp, som hette Greta Jonsdotter Falk.

1823 kom Peter Andersson och Maja Lisa Samuelsdotter till Rossholmen. Maja Lisa var dotter till Samuel Eriksson och Lena Johansdotter som en tid bodde i Rossholmen, se ovan. Efter ett år flyttade Peter och Maja Lisa till Stora Åby.

Jonas Olofsson	1799, bonde på 1/6 mtl i Rossholmen,
h Maja Lotta Nilsdotter	1807
Petrus	1827, död 1833 i engelska sjukan
Johannes	1830

Jonas och Maja Lotta gifte sig 1825. Hon var dotter till Nils Jansson och Brita Stina Eriksdotter, se ovan. Han var son till Olof Larsson och Katharina Persdotter i Stockseryd. De flyttade till Orlunda 1856. Deras gårdsinnehav var till en början 1/6 mtl. Senare ökades detta till 3/8 mtl.

Peter Larsson	1780, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
h Stina Månsdotter	1774 i Trehörna,
d Sara Lena	1812
s Karl Peter	1815
s Johannes	1819

Peter var son till Lars Eriksson och Maria Samuelsdotter i Riddargården i Ödeshög. Stina var från Trehörna. Till Rossholmen kom de 1825 från Stora Åby. Tio år senare skrivs de på undantag och flyttade då till Frebol. Deras son Johannes var då endast 16 år.

Han tjänade dräng på olika håll, han var också i Stockholm någon kort tid. Han återkom därifrån och kom till Rossholmen 1843 som "inhyser och mindre vetande". Han dog 1843 i Rossholmen. Gården i Rossholmen sålde Peter och Stina år 1834 till styvsonen Magnus Jonsson för 1600 riksdaler riksgäld.

Magnus Månsson	1788 i Adelöv, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
Maja Lena Persdotter	1781,
Peter	1801-11-05
Jonas	1802, soldat för Mark med namnet Malm
Gustaf	1810,
Karl Johan	1817,
Maja	1814,
Johan Ulrik	1825, död samma år

Magnus kom från Humlefall, son till bonden Måns Jonsson och hans

hustru Maja Börjesdotter. Maja Lena var dotter till Peter Nilsson Ekegren och Stina Persdotter i Rossholmen. Magnus och Maja Lena gifte sig 1823. Det var kanske hennes föräldragård som de övertog.

Hon var änka efter Nils Persson i Maltmossen och hade från det äktenskapet sju barn. Nils Persson i Maltmossen dog 1820 och hon kom 1821 tillbaka till Rossholmen. I domboken är Magnus antecknad för slagsmål 1829 och fylleri 1831. Vi kan titta lite närmare i domboken för 1831.

Kronolänsmannen hade till vintertinget 1831 instämt Magnus Månsson och hans hustru för fortsatt kiv och oenighet i äktenskapet. Denna formulering avslöjar att de redan tidigare varit aktuella för samhällets åtgärder. Till vintertinget kom de inte, trots att de kallats. Till sommartinget den 6 juni 1831 infann de sig och domboken berättar att Magnus Månsson först dömdes till böter för fylleri. Detta fylleri hade hänt på juldagen 1830. Magnus Månsson erkände förseelsen och den var dessutom bevisad genom vittnesberättelser. Att det skett på juldagen resulterade dessutom i böter för sabbatsbrott.

Vad gällde oenigheterna i äktenskapet konstaterade rätten att det var Magnus Månssons omåttliga begär efter starka drycker som mest var vållande till makarnas osämja. Det hade ofta utbrutit i slagsmål och hustrun hade därunder en gång tillfogat mannen ett blodvite.

Rätten fann att hustrun *"under mannens rusiga tillstånd icke alltid uppfört sig mot honom med den saktmodighet och undergivenhet som anstår henne som kvinna*. Visst häpnar vi när vi ser denna åsikt från domstolen. Båda dömdes till böter. Dessa oenigheter i äktenskapet är noterade i husförhörslängden även för åren 1832-37.

Vid hösttinget 1831 var det dags igen. Magnus Månsson hade vid hemresa från Vadstena marknad varit överlastad av starka drycker och dessutom utbrutit i svordomar. Vad påföljden blev har jag ingen anteckning om.

Vid hösttinget 1837 var Magnus Månsson instämnd för fylleri och svordom. Målet uppsköts. Jag har sedan inte funnit någon fortsättning på detta mål, men det är troligt att det slutade med böter.

Maja Lena dog av förkylning 1834. Magnus Månsson bodde kvar i Rossholmen några år. Han hade då en del tvister med sina styvbarn om arvet efter Maja Lena Persdotter. Vid hösttinget 1839 förekom en omfattande tvist med krav på ersättningar från båda sidor. Magnus hävdade att Maja Lena hade testamenterat boet till honom.

Hennes barn hävdade å sin sida att modern inte lagligen kunnat testamentera bort det som var hennes ärvda fastighet. Magnus Månsson hade därför blivit lovad ett belopp av 280 riksdaler riksgäldsmünt för att avstå från testamentet. Han skulle då inte heller behöva delta i betalningen av bokens skulder. Målet blev uppskjutet och möjligen slutade det i förlikning.

Magnus Månsson flyttade 1842 från Rossholmen till Hårstorp, 1843 till Svinåsen. Där var han dräng hos änkan Anna Brita Johansdotter. Hon födde där tvillingar och Magnus erkände sig vara fader och ingick äktenskap med henne och skrevs därefter som "inhysses" i Svinåsen. Han dog där 1863.

Abraham Persson 1786, arrendator av 1/4 mtl,
H Maria Andersdotter 1797,

Abraham var son till Peter Eriksson och Maja Andersdotter i Västra Haddåsen. Abraham och Maria vigdes möjligen i V Tollstad. De arrenderade gårdar i Hårstorp, Västra Haddåsen, Kulhult och i Rossholmen. I Rossholmen var de 1825 och något eller några år framåt.

De arrenderade här 1/4 mtl, kanske av Magnus Månsson. De flyttade 1830 åter till Hårstorp, 1832 till Klämmestorp, 1838 till Västra Tollstad. De återkom 1843 till Sunneby, där de ägde och brukade 1/16 mantal. I slutet av 1850-talet flyttade de åter till Västra Tollstad. De var barnlösa. Maria var troligen född i Brevik i Västergötland.

1833 kom Emil Eriksson och Stina Karlsdotter med sina tre barn till Rossholmen som ägare och brukare av 1/8 mtl. De hade inga rötter i våra bygder. De kom från Ekeby och efter ett år flyttade de till Adelöv. I deras ställe kom ytterligare en familj utifrån, nämligen Karl Andersson med sin familj.

Karl Andersson 1805 i Åsbo, bonde på 1/8 mtl
H1 Anna Brita Eriksdotter 1790 i Mjölby,
H2 Maja Håkansdotter 1818 i Adelöv
Gustaf Andersson 1821 i Ekeby, utfl. till Åsbo 1836,
Johanna Karolina 1830 i Åsbo, till Stockholm 1853.

Denna familj kom till Rossholmen från Åsbo 1834 och hade här förvärvat 1/8 mantal. De gifte sig 1829. Anna Brita hade av allt att döma varit gift tidigare. De hade två barn med sig, Gustaf Andersson och Johanna Karolina. Anna Brita dog 1843 och Karl gifte sig då med Maja Håkansdotter från Björstorp i Adelöv. Hans 1/8 mtl ökades med tiden till att omfatta 1/3 mtl.

År 1843 fick han böta för olovlig brännvinsutminuterings. Maja Håkansdotter dog 1858. Karl dog på sitt undantag på gården 1881.

Karl Magnus Jonsson 1806, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Katharina Lovisa Persdotter 1811,

Karl och Katharina gifte sig 1835. Han var son till Jonas Persson och Stina Månsdotter i Sväms Erlandsgård. Katharina var dotter till Peter Larsson o Maja Kaisa Persdotter i Öninge Lagmansgård. De kom till Rossholmen från Frebol 1834 och förvärvade här 1/4 mtl. Han uppgavs också vara styvson till Peter Larsson och Stina Månsdotter, se ovan, och köpte av dem deras gård 1834 för 1600 riksdaler riksgäld. De hade inga barn. 1843 lämnade de Rossholmen och flyttade till Sväm.

Peter Jonsson 1801 i Adelöv, arrendator på 1/4 mtl,
H Johanna Karlsdotter 1810,
Karl Johan 1832,
Gustaf Alfred 1833,
Maria Sofia 1836,

Peter och Johanna kom till Rossholmen från Jusseryd 1834. Gifta 1831. Peter kom från Falla i Adelöv och var son till Jonas Håkansson o Annika Eliadotter. Johanna var dotter till Karl Larsson och Kath. Andersdotter i Kushult. De flyttade till Klämmestorp 1838.

Peter Jonsson	1811, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
H Anna Karin Andersdotter	1818,
Jonas Gustaf	1838,
Andreas	1840,

Peter och Anna Karin kom till Rossholmen 1840. Peter hade sin bakgrund i Sjögetorp. Anna Karin var från Kråkeryd. De stannade i Rossholmen i två år. Därefter flyttade familjen till Ödeshög.

Peter Friberg	1803, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Anna Brita Håkansdotter	1804,
Johan Gustaf	1834,
Karolina	1838,
Viktor	1843
Emilia Kristina	1846

Peter var son till Johan Friberg och Stina Jonsdotter på Sunneryds ägor. Hans farfar var Olof Friberg, inspektor på Sjöstorp. Anna Brita Håkansdotter var dotter till Håkan Israelsson och Sara Larsdotter i Lakarp. Peter och Anna Brita kom till Rossholmen från Hålan 1842. De flyttade till Bankaby 1848. Därifrån flyttade de till Stora Åby 1853.

Lars Samuelsson	1813 i Heda, arrendator
Johanna C. Johansdotter	1816,
Karl Johan	1842
Andreas	1845,

Lars och Johanna gifte sig i Heda (?)1840. Hans bakgrund känner jag inte. Johanna var dotter till torparen Johannes Nilsson och hans hustru Stina Persdotter på Stavrebergs ägor.

De kom från Stavreberg till Rossholmen 1843 och här arrenderade de troligen Karl Anderssons 1/3 mtl. De flyttade 1847 till Börstabols ägor, troligen till Nils Larssons torp, Harget. Johanna var dotter till bonden Johannes Nilsson i Stavreberg. De flyttade från Börstabol 1857, möjligen till Heda.

Peter Pantzar	1782, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Stina Hansdotter	1786,
Johanna Sofia	1825, änka 1858, se nedan.
Karl Johan	1822, bonde i Rossholmen, se längre fram
Maja Stina	1826, gift med bonden Anders Nilsson i Hårstorp

År 1843 kom familjen Pantzar hit, den släkt som fortfarande finns kvar i Rossholmen. De kom från Sunneryd. Sin gård i Sunneryd hade de överlåtit

på sonen Johannes. I Rossholmen uppgavs de äga 1/4 mtl. Peter hade sina rötter i Lommaryd, sannolikt son till soldaten Magnus Hane och Brita Johansdotter i Hulu soldattorp. Stina var dotter till bonden Hans Andersson och hans hustru Sara Eliedotter i Sunneryd. Stina avled av lungrot i Rossholmen 1852. Peter avled 1858 av ålderdoms krämpor.

Johannes Eriksson Spjut 1813 i Stora Åby, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen
H Stina Greta Svensdotter 1814 i Stora Åby,
Karl August 1844, se nedan
Klara Josefina 1851, till Amerika 1870,
Ida Matilda 1854, till Heda 1873
Johan Albin 1858, död samma år,

Johannes och Stina kom 1847 till Rossholmen från Säby. Johannes var från Tingstad. Hans far hette Erik Spjut. Stinas bakgrund har jag inte någon uppgift om. Om sonen Karl August har i husförhörslängden skrivits *bör varnas för köp av tjuvgods*. År 1870 flyttade familjen till Kushult. Sonen Karl August drev gården i Rossholmen några år men flyttade sedan även han till Kushult. Johannes dog där 1875 av bröstlidande. Hon dog av lunginflammation 1879.

En källare i Rossholmen, belägen strax öster om den gamla hustomten, har tydligen sina anor från denna tid, eftersom den kallas för "Spjutkällaren".

Johannes Jonsson 1830, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen
H Kristina Hansdotter 1829,
Josefina 1853,

Johannes var son till Jonas Olofsson och Maja Lotta Nilsdotter i Rossholmen, se ovan. Kristina kom från Narbäck och var dotter till Hans Larsson och Anna Greta Larsdotter i Narbäck. De kom till Rossholmen 1849 från Stavreberg och innehade i Rossholmen 3/8 mtl. De flyttade efter ett par år från Rossholmen tillbaka till Stavreberg. 1856 lämnade de socknen och flyttade till Orlunda.

Peter Jönsson 1811 i Stora Åby, bonde
Johanna Sofia Pantzar 1825, änka, innehavare av 1/8 mtl i Rossholmen
Hennes barn:
Karl Otto Johansson 1851 i Gränna,
Matilda 1854,
Dorotea Alida 1859, död 1860

Johanna var dotter till Peter Pantzar och Stina Hansdotter, se ovan. Hon hade varit gift med bonden Johan Ölander i Stora Boefall, Gränna socken. Efter hans död kom hon 1858 tillbaka till Rossholmen och övertog förmodligen den gård som hennes föräldrar haft. Hon gifte sig också detta år med Peter Jönsson från Skog i Stora Åby. År 1861 flyttade de från Rossholmen till Stora Åby.

Jonas Hansson	1827, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen
H Fredrika <u>Karolina</u> Gustafsdotter	1831,
Otto	1852, övertog gården i Rossholmen, se längre fram
Karl Albin	1854, död 1862 av bröstsjuka,
Hulda Josefina	1856,
Gustaf	1858, till Amerika, återkom,
Johan August	1860
Edla Emilia	1862, till Amerika 1879,
Adolf Amatius	1865,
Karl Henning	1867,
Klas Albin	1870, död 1871,

Jonas och Karolina kom till Rossholmen från Stora Åby socken 1856. Jonas var son till Hans Larsson och Anna Greta Larsdotter i Narbäck. Han var således syster till Kristina Hansdotter, se föreg. sida. Karolina var dotter till Gustaf Johansson och Anna Lisa Eklund i Kopparp.

Om Karolina uppges att hon var läsare, likaså sonen Johan August. Sådant antecknades i husförhörslängderna på den tiden. 1879 flyttade familjen till Öjan. Karolina dog i Öjan 1895. Jonas dog 1907 i Råby Södergård.

Sonen Otto stannade dock kvar i Rossholmen. Han övertog föräldragården. Om sonen Gustaf har noterats att han reste till Amerika. Han återkom därifrån och gifte sig med Matilda Pil från Tällekullen.

Karl Johan Pantzar	1822, bonde på 1/4 mtl i Rossholmen,
H Anna Brita Persdotter	1832 i Vireda
Hilda Maria	1859 i Vireda, till Stora Åby 1878,
Ada Vilhelmina	1862, till Glasfall 1882
Albin Teodor Gottfrid	1864, övertog föräldragården i Rossholmen 1890
Jenny Serena	1867,
Alma Josefina	1874,

Karl Johan var son till Peter Pantzar och Stina Hansdotter, se tidigare. Anna Brita hade sina rötter i Björkenäs i Vireda socken. De kom 1861 från Vireda till Rossholmen och övertog då 1/4 mtl. Detta innehav utökades så att gården 1870 omfattade 5/8 mtl. 1895 flyttade familjen till Bankaby. Sonen Albin övertog gården i Rossholmen.

Otto Jonsson	1852, bonde på 3/8 mtl i Rossholmen
Jenny Albertina Karlsdotter	1855 i Stora Åby,
Hilma Josefina	1877,
Ernst Teodor Gottfrid	1883,

Otto var son till Jonas Hansson och Karolina Gustafsdotter i Rossholmen. Han övertog sina föräldrars gård 1879, den östra gården i byn. Han överlät gården omkring år 1900 till Hjalmar Andersson.

Under ett år, 1875-76 bodde Karl Fredrik Börjesson med hustru och fem barn i Rossholmen. De kom från Sunneryd och flyttade efter ett år till Råby.

Hjalmar Andersson	1874, hemmansägare, östra gården i Rossholmen.
h Anna Emilia Andersdotter	1873
Einar Sigfrid	1897, skollärare i Munkeryd,
Signe Viktoria	1899,
Ester Lydia Ingeborg	1901
Seved Bertil	1904, bonde i Rossholmen,
Märta Linnea	1908
Disa Elisabet	1911,

Hjalmar var son till August Andersson och Johanna Johansdotter i Skorpéryd. Anna var dotter till Anders Gustaf Nilsson och Klara Johansdotter i Gräsberg. De brukade först Maltmossen och kom omkring 1905 till Rossholmen, där de av Otto Jonsson köpt den östra gården.

Sonen Seved tog över gården. Idag ägs den av hans barn.

Albin Pantzar	1864, bonde på 5/8 mtl i Rossholmen
H1 Ida Emilia Karlsson	1867 i Gränna,
H2 Elin Amanda Karlsson	1887,
Ragnar	1903, bonde i Rossholmen efter fadern
Fritiof	1905, bonde i Bankaby och i Getingaryd
Ingeborg Margareta	1919, g. m. 1) Svärd, 2) med Gustaf Svan, bosatt i Närke
Ingrid Maria	1920,
Brita	----, bosatt i Sthlm
Harald	----, bosatt i Sthlm,
Olle	----, g.m. Birgitta Lundberg, bonde i Skrädeberg
Svea	----, bosatt i Närke

Albin var son till Karl Johan Pantzar och Anna Brita Persdotter i Rossholmen (Bankaby). Ida kom från Stora Roten i Gränna landsförsamling. De gifte sig 1901. Ida var då folkskollärare i Stabbarp, Gränna. Hon avled av lungshot 1915. Albin gifte sig då med Elin Karlsson, dotter till Karl Johan Andersson och Kristina Jonsdotter i Kushult.

1946 gav Albin en intervju med Östgöta-Bladet. Det blev en intressant skildring om livet i bygden förr i tiden. Denna intervju finns i slutet av denna berättelse om Rossholmen

Ragnar Pantzar	1903, bonde i Rossholmen
Iris Sten	1909,
Sten	1938, död 1989
Börje	1942,
Kenneth	1946, övertog föräldragården
Stellan	1949,

Ragnar var son till Albin Pantzar och Ida Karlsson, se ovan. Han övertog föräldragården och gifte sig med Iris Sten från Stava, dotter till Valfrid Sten och hans hustru Eda. De fick fyra söner. Ragnar dog 1976 och Iris dog 1986.

Rossholmens ägor under 1800-talet

Sven Ross	(1776), soldat för Rossholmen
h Maja Persdotter	1770,
Peter	1801
Johannes	1803

Sven och Maja gifte sig 1801. Båda uppgavs då vara från Rossholmen. Hon var sannolikt dotter till Peter Olofsson och Anna Persdotter, se ovan. Sven blev kommenderad till Pommern och där blev han fången och fördd till fransk fångenskap. Därefter har jag inga uppgifter om honom. Vart hustru och barn tog vägen är obekant. En ny soldat kom snabbt till torpet. Han hette också Sven Ross

Sven Ross	1780, soldat för Rossholmen
h Lena Jonsdotter	1784
Peter Karl	1808
Stina Lotta	1810

Sven var troligen från Sväms ägor. Lena var troligen från Ödeshögs Skattegård. De kom troligen till Rossholmens soldattorp omkring 1806. Någon gång efter 1810 flyttade de till Sväms ägor, där Sven fortsatte att vara soldat. Till Rossholmen kom då i stället en soldat som hette Karl Svärm.

Karl Svärm	1792 i VT, livgrenadjär
h Kristina Svensdotter	1782
Karl Gustaf	1813
Anders	1819, död 1819
Johanna	1811,

Karl och Kristina bodde först i Sväm, från 1808, där Karl var grenadjär för Sväms Jonsgård. Till Rossholmen kom de omkring 1814. Kristina var sannolikt dotter till Sven Israelsson och Stina Persdotter i Kråkeryd. Familjen flyttade 1835 till Gumby. Till Rossholmens soldattorp kom då nya soldater, Lång, Fält och Skarp, med täta ombyten.

Vid vintertinget 1827 var Svärm instämd av kronolänsman Nelson för att ha varit i delo med torparen Jonas Samuelsson på Angseryds ägor. Svärm fick böta, dels för svordom och dels för örffilar och blodvite.

På 1820-talet kanske Rossholmen upplevde sin folktätaste period. Här bodde då 40 - 50 personer, fördelade på 10-11 hushåll, drängar och pigor inräknade.

Peter Jonsson	1810, torpare
H Johanna Nilsson	1809 i Stora Åby,
- oä son Karl Johan	1835

Peter och Johanna kom till Rossholmens ägor 1835 från Ödeshög. Peter var son till Jonas Mur och Stina Persdotter på Skrädebergs ägor. Peter och

Johanna bodde här bara ett år. Sedan flyttade de till Kushults ägor. Senare flyttade de till Nykyrka.

1832 kom Jonas Samuelsson med sin hustru Stina Nilsdotter och deras tre barn, Johan, Stina och Anna, från Gumby till Rossholmen. De uppgavs i husförhörslängden vara inhyses men i domboken för 1833 års sommaring uppgavs Jonas vara torpare i Rossholmen.

Domboken i övrigt rörande Jonas Samuelsson behandlade en fordran på 100 riksdaler banko som Jonas Samuelsson hade mot förre livgrenadjären Håkan Jupiter i Gumby, enligt en skuldsedel från 1823.

Efter ett år flyttade Jonas Samuelsson med sin familj från Rossholmen till Fogeryd.

Johannes Petersson Lång 1808 i Stora Åby, livgrenadjär.
H Sara Greta Samuelsdotter 1807,
Johanna Sofia 1832,

Johannes och Sara gifte sig 1827. De arrenderade sedan en gård i Norra Bråten, varefter de kom till Rossholmens soldattorp, där Johannes fick soldatnamnet Lång. Han hade sina rötter i Amundeby och Sara hade sina rötter i Bankaby. Johannes dog efter bara en kort tid i Rossholmen, av lungshot den 29 april 1834. Sara flyttade tillbaka till Bankaby. En ny soldat kom till Rossholmen, Fredrik Fält.

Fredrik Fält 1810 i Gränna, livgrenadjär,
H Greta Jonsdotter Falk 1797 i Adelöv,
Karl Fredrik 1829,

Fredrik och Greta, (Fält och Falk) gifte sig 1835 och han blev soldat för Rossholmen. Fredrik var soldatson från Bunnström. Greta var soldatdotter från Folkarp i Adelöv. De bodde inte länge i Rossholmen. Två år senare flyttade de till soldattorpet i Stava. Till Rossholmen kom en ny soldat som hette Skarp.

Peter Skarp 1801, livgrenadjär,
H Stina Zachrisdotter 1804,
Maria Sofia 1829,
Anna Greta 1833,

Peter var son till Nils Persson och Maja Lena Persdotter i Gyllinge, senare i Maltmossen. Stina var dotter till Zachris Jonsson och Katharina Hansdotter i Kulhult. Peter och Stina gifte sig 1827 och de bodde sedan i Kråkeröys soldattorp fram till 1836 då de kom till Rossholmen.

År 1840 flyttade de till Kushult. Han hade då slutat sin soldattjänst. Enligt anteckningar i husförhörslängden var Peter dömd för stöld två gånger. Peter Skarp dog 1853. Stina dog 1858.

Det kan antecknas att Peters morföräldrar var bonden Peter Nilsson Ekegren och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. Det kan vidare antecknas att hans mor, Maja Lena Persdotter efter Nils Perssons död gifte sig

med Magnus Månsson 1823, varefter de ett antal år hade en gård i Rossholmen. Hon dog i Rossholmen av förkylning 1834, se tidigare i denna text.

Under åren 1839-40 bodde Johan Stark och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. Johan står skriven som dräng. De flyttade 1840 till Kushult.

Johan Ross	1817 i Lommaryd, livgrenadjär för Rossholmen
H Maja Stina Andersdotter	1801 i Linderås,
Lovisa Karolina	1839, till Stora Åby 1867
Sigurd Alfred	1843, död samma år,
Karl August	1844, till Stockholm 1865,

Denna familj kom 1839 till Rossholmens soldattorp. Denna soldattid blev lite längre än föregångarna. Johan erhöll pension 1872 och flyttade till Skrädeberg.

Maja Svendsdotter Turnér	1791, inhyses,
Herman	1829, sjuklig, dog av lungsot 1847,
oä s Johan	1833

Maja var torpardotter från Sunnesjö ägor. Hon gifte sig 1818 med Johan Turnér, son till soldaten Martin Turnér och hans hustru Maja Larsdotter i Sväm. Johan och Maja var först torpare på Skorperys ägor, därefter någon tid på Stora Smedstorps ägor, sedan på Maltmossens ägor 1823. Där stannade de kvar. Från mitten av 1830-talet beskrivs de som "inhyses". Där försvann mannen, Johan Turnér". Han uppgavs i husförhörslängden som *mannen rymt*.

Vart han tog vägen har jag ingen uppgift om. Maja Svendsdotter uppgavs vara utfattig. Hon bodde en tid på Skrädebergs ägor, sedan Rossholmens ägor, åren 1842 - 1845. Hon flyttade sedan till Kushult. Hon hade då de två yngsta sönerna med sig. Den 6 maj 1867 dog Maja på Fattighuset av bröstlidande. Den yngste sonen Johan var statdräng på olika håll. Han flyttade på 1860-talet till Stora Åby socken.

Anders Krok	1811 i Åby, torpare, fr Maltm.36, t Ö Haddåsen 37
h Maja Kaisa Jonsdotter	1811, från Kush.36,
Anna Greta	1838
Karl Johan	
Kristina Karolina	1843

Anders och Maja gifte sig 1836. Anders var son till Johannes Abrahams-son och Maja Jonsdotter på Amundeby ägor. Maja var dotter till bonden Jon Andersson och Maja Johansdotter i Södra Bråten. Anders och Maja fick åtminstone sju barn. Av dessa dog fem innan de nådde vuxen ålder. De hade torp på olika håll i bygden, Maltmossen, Östra Haddåsen och Näteryd.

Till Rossholmen kom de från Maltmossen 1841. i Rossholmen uppgavs de vara inhyses. 1843 flyttade de till Kushults ägor (Näteryd?). Maja uppges i husförhörslängderna lida av värk och giktplågor efter rödsot. På sin

ålders höst uppgavs de vara inhyses. Anders dog 1873 av förkylning. Maja dog 1883 i Fattighuset

År 1867 kom torparen Lars Peter Eriksson och hans hustru Kristina Andersdotter samt sonen Karl Johan till Rossholmen. De kom från Vireda. Han var född i Lekeryd och hon i Adelöv, liksom sonen. De kom närmast från Vireda. De stannade bara något år. Sedan fortsatte de till Kushult.

Lovisa Karolina Ax 1839, änka efter soldaten Karl Johan Ax i St Aleryd.
Sonen Albert Teodor 1868

Lovisa var dotter till livgrenadjären Johan Peter Ross och Maja Stina Andersdotter från Rossholmen. När hennes man, Karl Johan Ax avlidit kom hon år 1869 från Stora Åby socken till Rossholmen. Hon flyttade 1872 med sin son till Hårstorp.

Johan Fredrik Ross 1850 i Mjölby, livgrenadjär
H Maria Sofia Johansdotter 1852,
Karl Johan 1873, död samma år,
Oskar Fredrik 1875,
Johan Emil 1878,
Axel Edvard 1881,
Edla Josefina 1884,
Gustaf Georg 1887,
Karl Vilhelm 1890, bodde hos systemen Eda i Gumby.
Eda Maria 1893, till Gumby

Johan kom från Västra Skrukeby till Rossholmen 1872 som livgrenadjär. Han gifte sig 1873 med Maria. Hon var dotter till torparen Johannes Svensson och hans hustru Anna Maja Nilsson på Skrädebergs ägor. Familjen Ross flyttade 1897 till Bultsbol. För att snabbt gå framåt i tiden, visst minns vi syskonen Eda och Kalle Ross i Gumby.

Karl Gustaf Karlsson 1853, jordbruksarbetare,
H Anna Karolina Johansdotter 1854 i Stora Åby,
Hulda Josefina 1887,

Karl och Anna kom från Stava till Rossholmen 1898. I Stava hade de innehaft och brukat en gård om 1/16 mantal. Karl står i Rossholmen skriven som jordbruksarbetare. Det framgår också att de bodde i Karlsro, vilket var namnet på det f.d. soldattorpet. Det är troligt att de också friköpt detta torp. Han var son till Karl Johansson och Johanna Svendsdotter i Öninge Jonsgård. Hos dem bodde också hans mor.

På 1930- och 40-talet ägdes och brukades soldattorpet Karlsro av Bror och Thyra Lord. De flyttade sedan till Hårstorp, där de köpte den östra gården.

Idag, år 2003, bor två familjer i Rossholmen, Kenneth Pantzar med familj i den västra gården. Kenneth driver jordbruk, sedan 1990 utan mjölkproduktion. I den östra gården bor Majken, en dotter till Seved Gustavsson.

Soldattorpet Karlsro är en fritidsfastighet och har bytt ägare flera gånger.

Detta är min berättelse om byn. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tid och nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i bygden samt en särskild berättelse om Stava-bygden.

Jönköping 2009

Arne Ivarsson, Kungsgatan 13 553 31 Jönköping, tel. 036/71 32 33

Förr och nu i skogsbygden

En 82-årig Ödeshögsbo, Albin Pantzar i Rossholmen berättar i Östgöta-Bladet den 16 maj 1946

Den som vill skaffa sig en föreställning om hur ofantligt mycket förhållandena ha ändrats för jordbrukarna i södra delen av Ödeshög under de senaste sju decennierna, kan få bästa tänkbara besked av f hemmansägaren Albin Pantzar, Skrädeberg. han föddes vid Rossholmen för snart 82 år sedan och har sedan dess varit en flitig odlare, tills han på senare tid slagit sig någorlunda till ro.

Rossholmen har numera 40 tunnland åkerjord och dessutom skog och bete. Men åkerjorden upptar nu största arealen. Så var det inte förr, då kärr och mossar låg till ingen nytta. Det var hr Pantzars far som odlade upp mossarna. Självdikade han ut dem och dikningen kostade honom omkring 6000 kronor utom eget arbete. Massor av sten sprängde han och körde bort och fick på det sättet jorden i gott skick. Men nu låta vi hr Pantzar själv berätta om sitt arbete på Rossholmen.

Det värsta med mossarna är att jorden sjunker efter utdikningen, så att man aldrig slipper dikning, förrän mossen är på fast botten. Här har den nog sjunkit en och en halv aln. Det var ett ideligt arbete i många år. Som erkänsla fick jag av hushållningssällskapet 110 kr och diplom. Vi kan gärna gå in och titta på diplommet ett tag.

Hr Pantzars diplom hänger tillsammans med en mängd diplom, som hans tre döttrar under årens lopp erövat vid SLU-tävlingar av olika slag: gallring, skördearbete, körning av hästar och många andra av de otaliga sysslor, som varje jordbrukarflicka bör vara hemmastadd i. Diplomen är bevis på färdigheter, som ingen vinner utan trägen övning.

När jag var pojke hade vi inte annat än slaga att tröska med, fortsätter hr Pantzar. Slagan är inte precis något redskap för nutiden. När klockan hade slagit två på morgonen, kunde inte far sova längre. Då måste vi upp och tröska, allra senast kl 3 eller halv 4. Under slåttern kunde han inte ta igen sig så länge ens, utan då gällde det att vara ute kl 2. Jag tröttnade på att arbeta natt och dag, och så snart som möjligt blev jag min egen bonde. Men det såg ut, som om vanan redan då var fastrotad och jag ville gärna gå upp i ottan

riktigt. Jag tog emellertid Bankaby på arrende av min far. Men så blev far sjuk och jag måste ta hand om Rossholmen. När jag var 37 år köpte jag gården och började utdikningen. Riktigt färdig blev den inte förrän 1933. Från början var det så att oxarna nästan måste simma fram, när man körde med dem i åkern.

När man ville avyttra ärter, råg, korn eller andra jordbruksalster, var det inte annat att göra än att spänna för hästen och köra till Mjölby, Gränna eller Jönköping. En resa till Mjölby räckte från kl 2 på morgonen till 7 eller 8 på kvällen. Så skulle hästarna skötas och på det viset blev det långa dagar. Till slut byggdes en brygga vid Stava, så att vi kunde lämna säden och få den fraktad vidare med en båt, som hette Falken. När sedan Falken förliste, blev det emellertid slut med den trafiken. Efter den tiden brukade vi köra säd till Gränna, aldrig till Jönköping.

Till Gränna är det ju bara två mil och vi tyckte att det rentav var en lustresa att få ge sig av dit. I Jönköping sålde vi kött och fläsk, men det kunde också hända att vi i stället tog vägen till Motala eller Vadstena. Vi hade mycket får på den tiden och när vi hade slaktat får brukade jag alltid köra dem till Motala tillsammans med smör och ull. På Motala torg gick det ganska hyggligt att sälja sådant. Att få avsättning för jordbruksalster i Ödes hög var otänkbart. Där fanns knappt andra hus än de som hörde till Gatugården, Riddargården, Gästgivaregården och några andra bondgårdar, som låg där samhället nu ligger. Nu går det åt åtskilligt med mat i Ödes hög, så några långresor behövs inte längre när man vill sälja. Jag har en syster i Amerika. Hon var hemma och hälsade på 1920. Då kunde hon inte känna igen mer än två gårdar, Klubben och Gatugården. Hennes man hade också varit i Amerika i 20 år, och de trodde inte mer än jämnt att de var i Ödes hög.

Ja, det var för 26 år sedan och åtskilligt har väl också hänt på de senaste åren. Men det är inte bara samhället som har ändrats, utan jag tror att landsbygden har ändrats minst lika mycket, inte bara i fråga om byggnader och maskiner. Gödningsmetoderna kan inte jämföras med de gamla metoderna. Övergödningen var förr okänd, för att bara nämna ett exempel. Men så skördas nu på samma areal ungefär det dubbla. På Rossholmen bärgade jag årligen in omkring 125 säckar säd, men nu ger gården ledigt 250.

Mjölkavkastningen är många gånger så stor som förr på samma antal kor. På Rossholmen hade vi 10-12 kor men kunde likväl ibland bli utan mjölk på vintern. Överallt svältfodrades korna på vintrarna, men framför allt fick de fara illa i skogsbygden där inte höet på villkor kunde räcka till. En del vintarrar fick de svälta så, att de knappt kunde resa sig när det led framåt våren. Så mycket mera mjölk lämnade de, när de gick på bete, men så snart de ställdes i ladugården började de sina.

På utsädet är skillnaden stor. Förr kunde man på mossjord inte odla annat än havre, därför att havrestrået var det enda som bar någorlunda. Tack vare växtförädlingen har halmen blivit styvare och kalisaltet gör också mycket till. Nu går alla sädesslag bra på mossarna. Vid Rossholmen ger mossen numera lön för mödan. Den ger den bästa säd, som konsulenterna har sett. Men så ligger den också på lerbotten med mycket snäckskal i.

Det hjälpte inte hur mycket man arbetade förr i tiden. Debet och kredit ville ändå inte gå ihop. Jag vet en skogsbonde i trakten, som var så ihärdig, att han gick med lykta på plojen, när han plöjde. Han kunde hålla på natt

och dag ibland, men inget hjälpte. Arbeta och svälta, det var vanligt i skogsbygden förr. Så snart man fick något att sälja, var det bara att köra iväg det för att få en slant. I slutet av 1800-talet var skogen här i trakterna värdelös. Folket i skogen gick trasiga och eländiga, antingen det var bönder, lantarbetare eller skogsarbetare. Bönderna hade inte så att de kunde leva hyggligt själva, och inte kunde de betala sitt folk mer än en bråkdel av vad arbetet var värt. Då är det långt bättre ställt för alla i skogen nu, det kan jag intyga.
/Quivis